

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΞΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΥΡΪΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ
1926

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΤΣΙΟΣ

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΑΣ ΛΟΓΙΟΥΣ ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΩΤΑΣ

Οὐδεὶς τῶν περὶ τὴν πάτριον ἱστορίαν ἀσχολουμένων τὴν προ-
σοχὴν διαφεύγει, ὅτι ἐξ ὅλων τῶν τμημάτων τῆς Ἑλληνικῆς Πατρι-
δος ἡ Ἡπειρος εἶναι ἢ περισσότερον ἄγνωστος. Κακὴ μοῖρα κατα-
δικάσασα τὴν ἀτυχῆ ταύτην χώραν εἰς περιπετείας σκληρὰς ἰδιαιτέ-
ρας, πλὴν ἐκείνων, τὰς ὁποίας συνεμερίζετο μετὰ τῆς ὅλης πατρίδος,
ἐξηφάνισε τὰ πλεῖστα τῶν ἰχνῶν τοῦ παρελθόντος οὕτως, ὥστε τὰ
κενὰ τῆς Ἡπειρωτικῆς ἱστορίας ν' ἀποβαίνωσι δυσαναπλήρωτα. Καὶ
αὕτη δ' ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη, ὁ πολύτιμος τῆς ἱστορίας παρα-
στάτης καὶ ὁδηγός, ὑπὸ τὴν καταδίωξιν τῆς αὐτῆς ἀμειλίκτου μοίρας
ἠρνήθη σχεδὸν ἀπολύτως τὰς ὑπηρεσίας τῆς εἰς τὴν Ἡπειρον, δεδο-
μένου ὅτι αἱ μοναδικαί, ἀλλ' ἀτελῶς ἐνεργηθεῖσαι ἀνασκαφαὶ ἐν
Δωδώνῃ ὑπὸ τοῦ Καραπάνου, δὲν προσέλαβον, διὰ τὴν μὴ συστη-
ματικὴν παρακολούθησιν ὑπὸ εἰδικῶν ἀρχαιολόγων, τὴν ἔκτασιν καὶ
σημασίαν, ἣν ἐνεῖχον παρόμοιαι ἀνασκαφαὶ ἐνεργηθεῖσαι ἐν Ὀλυμ-
πία, Δελφοῖς, Κρήτῃ καὶ ἄλλαχού.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἡ Γερμανικὴ Σχολὴ ἐφιλοδόξησε διε-
νέργειαν ἀνασκαφῶν ἐν τῷ χώρῳ τοῦ περιπύστου μαντείου τῆς Δωδών-
νης εἰς ἔκτασιν καὶ σπουδαιότητα παρομοίας πρὸς τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ,
ἀλλ' ὁ μεσολαβήσους Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος ἀνέκοψε τὴν πρόθεσιν ταύ-
την καὶ ἐστέρησεν οὕτω τὴν Ἡπειρωτικὴν ἱστορίαν ἀπὸ τὴν ἐπὶ τῇ
βάσει ἐπισήμων λειψάνων ἀνάπλασιν τῆς πραγματικῆς ἱστορικῆς
ἐξελίξεως καὶ τῆς συστηματικῆς παρακολουθήσεως τοῦ πρώτου πολι-
τισμοῦ, τοῦ ἀναπτυχθέντος ὑπὸ διαφόρων Ἡπειρωτικῶν φύλων.
Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀρχαία ἱστορία ἢ παρουσιάζουσα τελείαν
στείρωσιν πηγῶν. Περίλαμπροι ἢ ἐπώδυνοι, ἀλλ' ὅπωςδήποτε περι-
φανεῖς περίοδοι τῆς Ἡπειρωτικῆς ζωῆς κατὰ τοὺς μέσους καὶ νεω-
τέρους χρόνους εἶναι τόσον ἄγνωστοι, ὅσον καὶ οἱ ἀρχαῖοι χρόνοι.
Μόλις παρῆλθεν ἑκατονταετία ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλῆ, καὶ ὁμοίως

τὰ κατ' αὐτὸν διεστράφησαν τόσον καὶ περιεβλήθησαν ἀπὸ τόσους φανταστικούς ἢ ἐξωγκωμένους θρούλλους, ὥστε πρὸς διαλεύκανσιν αὐτῶν δὲν ἀπαιτεῖται διάφορος μέθοδος καὶ ὀλιγώτερος κόπος καὶ δὲν παρουσιάζονται ὀλιγώτεροι δυσχέρειαι παρ' ὅσας θὰ ἐχρειάζοντο, ἵνα γνωρίσῃ τις τὸν Θωμᾶν Προλούμποβιτς ἢ τὸν Πύρρον.

Τὰ χάσματα ταῦτα τῆς Ἑπειρωτικῆς ἱστορίας, ἔλλειψις πραγματικῆς ἱστορίας δύναται τις νὰ εἴπῃ, ἔγεινεν ἀντιληπτὴ παρὰ πάντων τῶν ἐνδιαφερομένων καὶ Ἑπειρωτικοὶ Σύλλογοι δὲν παρέλειψαν νὰ προσκηρῦξωσι καὶ διαγωνισμοὺς καὶ βραβεῖα διὰ τὴν συγγραφὴν Ἑπειρωτικῆς ἱστορίας. Ἄλλ' ἀτυχῶς πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἀπόπειραι ἀπέτυχον ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, διότι εἶναι φυσικῶς ἀδύνατον νὰ συγγραφῇ ἱστορία ἄνευ πηγῶν καὶ ἱστορικῆς ὕλης.

Ταύτην ἀκριβῶς τὴν ἔλλειψιν σκοποῦμεν νὰ ἀναπληρώσωμεν, προαγόμενοι εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐκδόσεως τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν».

Δὲν διαφεύγει τὴν προσοχὴν μας ὅτι τὸ ἔργον θὰ εἶναι δυσχερέστατον. Δὲν μᾶς διαφεύγει ὅτι ἡ αὐτὴ κακὴ μοῖρα τείνει νὰ ἐξαφανίσῃ πᾶν τοῦ παρελθόντος ἔχνος. Δὲν θὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα τὸ μέγα δυστύχημα τῆς καταστροφῆς τῶν βιβλιοθηκῶν τῶν Ἰωαννίνων κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν, οὔτε θὰ θρηνήσωμεν ἄλλας ὀδυνηρὰς ἀπολείας σπουδαίων ἱστορικῶν κειμηλίων. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀφήσωμεν ἀπαρατήρητον τὴν τελείαν σχεδὸν ἀπογύμνωσιν τῆς ὑπαίθρου χώρας ἀπὸ μνημεῖα τοῦ παρελθόντος. Ἡ βανδαλικὴ καὶ ἀσυνείδητος σύλησις τῶν Μονῶν, ἡ πυρπόλησις τῆς ἐν Βουρμπιάνῃ (τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης) βιβλιοθήκης τοῦ Κώστα τοῦ Γραμματικοῦ, ἡ ἐξαφάνισις ὡσαύτως καὶ πυρπόλησις πολυτίμου βιβλιοθήκης τῆς ἀρχαιοτάτης Κοινοβίαις Μονῆς Ζέρμας ἐν τῇ αὐτῇ Ἐπαρχίᾳ, τῆς περιλαμβανούσης πολυτίμα ἀρχαῖα χειρόγραφα καὶ σπουδαίους παλιμνήστους κώδικας, ἡ καταστροφὴ τῶν πλείστων χειρογράφων τοῦ Δελβινακίου, εἶναι τὰ μᾶλλον ἐκδηλα σημεῖα τῆς προϊούσης καταστροφῆς, ἥτις καὶ ὤθησεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ, τὸ ὁποῖον προώριστα νὰ περισυλλέξῃ εἰς τὰς σελίδας του ὅ,τι εἰσέτι ὑπολείπεται. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον ἡ Ἑπειρος ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν θ' ἀναζητήσωμεν τροφήν διὰ τὰς σελίδας τοῦ περιοδικοῦ μας. Ἐλέχθη ἄνευ ἴσως μεγάλης ὑπερβολῆς, ὅτι πανταχοῦ δύναται τις νὰ συναντήσῃ Ἑπειρώτας πλὴν τῆς Ἑπίρου. Ἀλλὰ

κατὰ τὴν ἀθρόαν τῶν ἀποδημιῶν ἔξοδον πολλοὶ παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ οἰκογενειακά των κειμήλια, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὐελπιστοῦμεν ὅτι θὰ ἀνακαλυφθῶσι πολύτιμοι εἰδήσεις καὶ πληροφορία. Ἀλλὰ καὶ τὰ Ἀρχεῖα τῶν Πατριαρχείων, ὡς ἀπέδειξαν ἐσχάτως αἱ ἔρευναι τοῦ μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου καὶ ἤδη Μητροπολίτου Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρα, τοῦ Μ. Χαροφύλακος τῶν Πατριαρχείων κ. Γεδεών κ.α., ὡς καὶ τὰ τῆς Ἐπιανήσου καὶ τῆς Βενετίας, αἱ βιβλιοθήκαι τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἀλλὰ καὶ αἱ τῆς Βιέννης καὶ τῆς Λειψίας καὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν Κέντρων θ' ἀποτελέσουν μεταλλεῖα πλουσιώτατα ἐρεύνης, καὶ ἐν τούτῳ ἐπικαλούμεθα τὴν συμπαθεῖ καὶ φιλογενῇ προσοχῇ καὶ πάντων μὲν τῶν Ἑλλήνων, μάλιστα δὲ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς καλῶν τῆς Ἡπείρου τέκνων.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον ἡ συναγωγὴ τῆς ἱστορικῆς ὕλης, ἡ ὁποία θὰ ἀπασχολήσῃ τὸ περιοδοκόν μας. Μὲ ἴσην προσοχῇ καὶ ἐπιμέλειαν θὰ ἐπιδιώξῃ τοῦτο τὴν συλλογὴν λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ ὕλικου. Δὲν εἶναι ἄγνωστον ὅτι οὐδὲν ἄλλο τμήμα τῆς Ἑλλάδος παρουσιάζει μεγαλυτέραν ποικίλιαν κατοίκων σχετικῶς πρὸς τὴν ἔκτασίν του. Τὸ Πωγόνιον λ. χ. ἀπὸ τὸ Ζαγόριον καὶ τοῦτο ἀπὸ τὰ Κούρηντα δὲν χωρίζονται μὲ καταφανῆ φυσικὰ ὄρια, καὶ ὅμως παρουσιάζουσι τοιαύτην διαφορὰν καὶ ἀπὸ λαογραφικῆς μὲν ἀπόψεως, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ γλωσσικῆς, ὥστε θὰ ἠδύνατό τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι εἰς οὐδεμίαν πρὸς ἄλληλα ἐπαφὴν εὐρίσκονται. Οὕτως ὄχι μόνον διαφορὰν λεξιλογικὴν καὶ προφορᾶς, ἀλλὰ καὶ διαφορὰν φθογγολογικῆς ἐξελίξεως παρουσιάζουσιν.

Ἐννόητον ἐντεῦθεν ὁποῖον ἀνεξάντλητον μεταλλεῖον λαογραφικῶν καὶ γλωσσικῶν παρατηρήσεων ἀποτελεῖ ἡ Ἡπειρος. Καὶ ὅμως, ἐὰν παρατηρήσῃ τις τὸ ἤδη ἐξ ὅλης τῆς Ἑλλάδος δημοσιευθὲν λαογραφικὸν καὶ γλωσσικὸν ὕλικόν, θὰ ἴδῃ ὅτι ἡ ἰδιαιτέρα ἡμῶν πατρις κατέχει μίαν τῶν τελευταίων θέσεων, ἂν ὄχι τὴν ὑστάτην. Ἀλλὰ καὶ ἐπαγγελματικαὶ διάλεκτοι ἀνεπτύχθησαν ἐν Ἡπείρῳ καὶ ἐπιζῶσιν ἐν τινι μέτρῳ εἰσέτι, τείνουσαι καὶ αὐταὶ σὺν τῷ χρόνῳ νὰ ἐξαφανισθῶσιν. Οἱ Κομπογιανῖται λατροὶ καὶ οἱ Ραφτιάδες, οἱ Κονδαραῖοι τῆς Πυρσογιάννης καὶ τῆς Βούρμπιανης τῆς Ἐπαρχίας Κονίτης καὶ οἱ Καλαντζῆδες ἔχουσι τὰς ἰδιαιτέρας των ἐπαγγελματικὰς διαλέκτους, ἀγνώστους κατὰ τὸ πλεῖστον.

Τὸν ἀνυπολόγιστον τοῦτον λαογραφικὸν καὶ γλωσσικὸν πλοῦτον

ὁσημέραι ἐλαττούμενον καὶ τείνοντα νὰ ἐξαφανισθῆ θὰ προσπαθήσωμεν πάσῃ θυσίᾳ νὰ ἀποθησαυρίσωμεν καὶ διασώσωμεν εἰς τὰς σελίδας τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν». Καὶ πρὸς τοῦτο δὲν θὰ φεισθῶμεν κόπων καὶ δαπανῶν, καὶ διαγωνισμοὺς θὰ διοργανώσωμεν καὶ βραβεῖα θὰ ἰδρύσωμεν. Ὑπολογίζομεν καὶ ἐπὶ τῆς ἐνισχύσεως τῶν Δογίων τοῦ Πανελληνίου, ἀλλ' ὑπολογίζομεν καὶ ἐπὶ τῆς ἀφοσιώσεως τῶν Ἑπειρωτῶν πρὸς τὴν γενέτειραν. Ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ἐγερθῆ πραγματικὴ εὐγενὴς σταυροφορία πρὸς ἐπιδίωξιν σκοποῦ αὐτόχρημα Ἐθνικοῦ καὶ Ἐπιστημονικοῦ, εἴμεθα δὲ πεπεισμένοι, ὅτι οἱ Ἑπειρωταὶ διδάσκαλοι, καταλλήλως καθοδηγούμενοι, θὰ ἀποβῶσιν οἱ ἀκαταπόνητοι συλλογεῖς καὶ παραστάται τοῦ ἔργου.

Ἡ ἔρευνα λοιπὸν τοῦ παρελθόντος ἢ εὐρεῖα καὶ ἢ περίσσωσις παντὸς ὅ,τι δύναται εἰσεῖτι νὰ περισωθῆ ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸν τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν», χωρὶς βέβαια νὰ παραμελῆται ἀπολύτως καὶ ἢ παρακολούθησις τῆς συγχρόνου Ἑπειρωτικῆς ζωῆς. Καὶ πρὸς τοῦτο ἐξασφαλίσαντες ἤδη τὴν τακτικὴν συνεργασίαν ἐκλεκτῶν Ἑπειρωτῶν καὶ Δογίων τοῦ Πανελληνίου, ὡς καὶ ξένων σοφῶν, ἐπικαλούμεθα θερμὴν τὴν ἠθικὴν, πνευματικὴν καὶ ὕλικὴν ἐνίσχυσιν καὶ συνεργασίαν πάντων μὲν τῶν Ἑλλήνων Δογίων καὶ φιλομούσων, ἰδιαίτερος δὲ τῶν ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου διεσπαρμένων τέκνων τῆς Εὐάνδρου Ἡπίρου.

Ἡ περισυλλογὴ πάσης φύσεως ὕλικου διαφωτίζοντος οἰανδῆποτε πτυχὴν τῆς Ἑπειρωτικῆς ἱστορίας καὶ ἢ παραχώρησις τούτου πρὸς δημοσίευσιν εἶναι ἢ μᾶλλον πατριωτικὴ προῶξις καὶ ὁ μεγαλύτερος τίτλος τιμῆς διὰ πάντα ἀληθινὸν Ἑπειρωτὴν.

Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Ἰωαννίνων, τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου 1926

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΠΥΡΙΔΩΝ